

грунтовувати засади безпеки банківської діяльності, в чому якраз і проявиться головна роль кожного з таких досліджень.

Література

1. *Хитрін О. І.* Фінансова безпека комерційних банків // Фінанси України. — 2004. — № 11. — С. 118—124.

2. Економічна та соціальна політика. Економічна безпека України: проблеми та перспективи (Матеріали круглого столу) / М. М. Єрмошенко // Основні засади підвищення фінансової безпеки держави [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/book/journal/ekon.htm#b2>.

3. *Артеменко Д. А.* Механізм забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності / Автореф. дис. канд. екон. наук. — Ростов-на-Дону, 1999.

4. *Мунтіян В. І.* Економічна безпека України: Монографія. — К.: Квиц, 1999. — 464 с.

5. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / Под ред. Е. А. Олейникова. — К.: Молодь, 2001. — 680 с.

6. *Барановський О. І.* Банківська безпека: проблема виміру // Економіка і прогнозування. — 2006. — № 1. — С. 7—26.

7. *Зубок М. І.* Безпека банківської діяльності : навч. посіб. / М. І. Зубок. — К.: КНЕУ, 2002. — 190 с.

8. *Горячева К.* Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки // Економіст. — 2003. — № 8. — С. 65—67.

Стаття надійшла до редакції: 10.01. 2011 р.

УДК 336.761

І. В. Краснова, канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри менеджменту
банківської діяльності
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ЗМІСТ ТА МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто питання щодо сутності, видів та походження інформації, її фундаментального значення в системі фінансового ринку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інформація, знання, дані, біржова та фінансова інформація, інформаційні системи.

АННОТАЦИЯ. В статье рассматриваются вопросы о сущности, видах и происхождении информации, ее фундаментальном значении в систем финансово-го рынка.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: информация, знания, данные, биржевая и финансовая информация, информационные системы.

ABSTRACT. In article questions on essence, kinds and an information origin, its fundamental value in financial market systems are considered.

KEY WORDS: information, knowledges, information, exchange and financial information, information systems

Фінансовий ринок є відкритою системою, що динамічно розвивається на підставі законів синергетики. Відкрита система — це система, яка обмінюється інформацією із зовнішнім середовищем, є нестійкою та для якої повернення до початкового стану є не обов'язковим. Синергетика, вивчає зв'язки між елементами структури, які утворюються у відкритих системах завдяки інтенсивному (потоківому) обміну активами та інформацією з навколишнім середовищем за умов нерівноваги. Важливу роль за цих умов відіграє поняття «інформації», поскільки розвиток системи передбачає виникнення в ній нової інформації та нової якості на базі старої інформації. Інформація все більше стає найважливішим об'єктом споживання та глобальною проблемою сучасності, бо саме від неї залежить успішний розвиток фінансового ринку.

Слово «інформація» вживається досить часто, але в різних сенсах (а інколи і без жодного сенсу). Часто слово «інформація» використовується у звичайному житті, де виявляється достатнього розуміння, про що йде мова на інтуїтивному або прикладному рівні. Проте у системі, що розвивається та самоорганізується, якою є фінансовий ринок, інформація відіграє фундаментальну роль. Навіть більше. Можна казати, що фінансовий ринок — це інформаційна система. Інформація у всіх формах її прояву становить основний ресурс ринку. Враховуючи все це потрібно розуміти, що вважати під поняттям «інформація».

Незважаючи на інтуїтивну зрозумілість поняття «інформація» та його велике значення для багатьох наукових дисциплін, загальноприйнятого визначення не існує. Залежно від галузі дослідження та розв'язуваних завдань використовуються різні визначення інформації.

Згідно з Законом України «Про інформацію», «інформація — це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі» [1]. Наведемо інші визначення інформації. Так інформація — це позначення змісту, який здобуто

із зовнішнього світу [2]; інформація — це комунікація, зв'язок, у процесі якого зменшується невизначеність [3]. Узагальнюючи ці та інші визначення інформації можна виділити деякі спільні моменти, які формують зміст інформації. Змістовними складовими інформації є: 1) процес пізнання чогось, про що передається інформація; 2) джерело передачі інформацію; 3) суб'єкт, хто приймає інформацію; 4) сама інформація. Унаслідок взаємодії передавача та приймача повідомлення і виникає інформація, яка в той чи інший спосіб зменшує необізнаність споживача відносно окремого факту, явища, об'єкту.

Спорідненими поняттями з інформацією є поняття «дані» та «знання». Зіставимо їх. Знання — це інформація, на основі якої за допомогою логічних міркувань можна дістати певних висновків. Під даними, як правило, розуміють інформацію подану в певних формах, адекватних можливим процесам її обробки. Сукупність повідомлень та фактів про реальні події, що не співвіднесені з можливостями їх використання, називають даними [4]. Якщо дані досягають певного споживача і якщо він співвідносить здобуті дані з певними можливостями їх використання (наприклад, на підставі даних щодо поточного курсу котирування фінансового активу суб'єкт приймає рішення про купівлю/продаж фінансового активу), то в цьому разі дані несуть певні знання, а знання набувають вигляду інформації (ціни купівлі/продажу активу). Дані або знання лише тоді можуть стати інформацією для споживача, коли сприйняті ним, зрозумілі йому і, нарешті, корисні, хоча б потенційно, для вирішення якогось завдання, що стоїть перед ним, або проблеми.

Таким чином, знання — це процес, зв'язок об'єкта і спостерігача. Для фінансового ринку ці знання про закони функціонування не тільки ринку, а й взаємодію ринкових атрибутів із зовнішнім середовищем, знання про макроекономічну ситуацію в суспільстві та її вплив на динаміку цін фінансових активів, знання про те, що одна і та ж інформація за різних умов неоднаково впливає на ринок, або може з вирішальної стати абсолютно незначною, виявитися дуже важливою, а помилки коштують дуже дорого.

Інформація існує лише в системі, що складається зі спостерігача, задачі та об'єкта дослідження. Інформацію передають за допомогою повідомлень. Повідомлення — це інформація, викладена за допомогою літер, чисел, математичних символів, природної мови. На фінансовому ринку важливо виділяти шуми. Якщо повідомлення не несе корисної інформації, тоді воно несе шум. Інформація може перетворюватися в шум, і навпаки, шум може перетворюватися в інформацію.

Основна частина інформаційного ресурсу припадає на ділову інформацію, яка включає: 1) біржову і фінансову інформацію; 2) економічну, статистичну і демографічну інформацію; 3) комерційну інформацію; 4) ділові новини.

Слово «інформація» завжди супроводжується доповненнями: макро (мікро), умовна (безумовна), цінна (не цінна). Ці доповнення означають, що є різні типи інформації.

На фінансовому ринку, як правило, використовується макроінформація, яка впливає в цілому на ринок, на окремі його сегменти та яка має довгий цикл життя: від кількох тижнів до кількох років; всі чинники, пов'язані із загальним станом національної і світової економіки (динаміка інфляції, безробіття і процентних ставок і т.п.). Така інформація використовується для відкриття стратегічних позицій. Наприклад, багаторічний дефіцит торговельного балансу Японії і США слугує причиною постійного зниження курсу долара до японської єни. Мікроінформація на довго не запам'ятовується, вона має короткий цикл: не більше однієї доби.

Умовна інформація — це вибір, зроблений на фінансовому ринку в результаті домовленості. За результатами співставлення попиту та пропозиції на фінансові активи формується ціна. Безумовною є інформація про події, що реально відбуваються. Прикладом безумовної інформації є інформація подана у вигляді графіку руху ціни активу, або публікація економічних індикаторів. Умовна інформація має ряд властивостей. По-перше, умовна інформація має тенденцію до уніфікації, при цьому зростають її цінність і ефективність. По-друге, уніфікована умовна інформація часто сприймається як безумовна.

Найважливішими, з практичної точки зору, властивостями інформації є цінність, достовірність та актуальність. Цінність інформації — визначається забезпеченням можливості досягнення мети, поставленої перед отримувачем інформації. Достовірність — відповідність отриманої інформації об'єктивній реальності. У властивості достовірності виділяються безпомилковість (властивість даних не мати прихованих випадкових помилок) та об'єктивність даних (незалежність від суджень будь-кого), а також адекватність (міра відповідності цінності та достовірності інформації поточному часу (певному часовому періоду), тобто своєчасність повідомлення).

На наш погляд, інформація — це знання, яке передається від джерела до приймача інформації. Правомірно користуватися поняттям інформації тільки у тому випадку, коли маємо справу з системою: більше того, інформація є невід'ємною частиною цієї системи [5]: її фундаментом та ресурсом.

Фінансовий ринок характеризується тим, що це один з самих інформаційно насичених секторів економіки. Інформація на фінансовому ринку несе вельми велике функціональне навантаження. Всі дії на ринку спричинені діловою інформацією, яку отримують учасники. Проте інформація буде корисною тільки в тому випадку, якщо у відповідь є реакція. Виділяються дві основні функції ділової інформації: по-перше, вона є чинником ухвалення економічних рішень для господарюючих суб'єктів; по-друге, інформація на фінансовому ринку є чинником, що забезпечує його функціонування.

Інформація другого типу доступна і використовується в операціях лише того круга економічних суб'єктів, які безпосередньо до них залучені і здійснюють реальні економічні дії. Отримавши інформацію, наприклад, від маркет-мейкерів щодо валютного курсу, учасники реагують на неї рішення про купівлю чи продаж активу. Рух основної маси фінансових активів забезпечується шляхом передачі інформації про укладені операції, проведені розрахунки і платежі. Фізична маса грошових коштів у формі готівки або цінних паперів займає незначну частку в загальному обсязі руху ресурсів.

Виходячи з цього, ефективність ринку залежить від точності, швидкості і, що особливо важливе, відповідності інформації необхідним стандартам.

Першою умовою стандартизації є уніфікація форм представлення інформації. Оскільки в систему розрахунків може бути залучене чимале число контрагентів, єдина форма представлення інформації дозволяє добитися сумісності при оцінці і аналізі інформації. На фінансовому ринку встановлено єдині правила представлення біржової інформації у формі котирування.

Другою умовою стандартизації є уніфікація процесу обігу інформації. Уніфікація обігу полягає у визначенні способів і умов передачі і прийому інформації. В даний час основні масиви інформації передаються за допомогою електронної пошти, комп'ютерного зв'язку і так далі. Уніфікація в даному випадку полягає у виборі типа системи зв'язку, каналів, часу прийому-передачі інформації тощо. Фінансова і біржова інформація публікується провідними інформаційними агентствами, серед яких: Reuters, Bloomberg, Financial Times, CNN, CNBC, Telerate та ін.

Третя умова стандартизації фінансової інформації — терміновість. Фінансова і біржова інформація за своїм змістом є поточною, такою, що швидко змінюється, оперативно відображає події, що відбуваються на ринку. Операції на сучасному фінан-

совому ринку виконуються практично вміть, фінансова і біржова інформація услід за кон'юнктурою може мінятися в лічені секунди. За цих умов вимоги, що пред'являються до інформації, особливо жорсткі відносно терміновості. Інформаційні агентства і подібні служби традиційно надають свою інформацію в режимі on-line.

Головною характеристикою інформації, яка виконує функцію допоміжного інструменту для забезпечення діяльності фінансового ринку є повнота і достовірність при істотному зниженні вимог до терміновості. До того ж особливість цієї інформації полягає в тому, що вона не вимагає жорсткої стандартизації. Такого роду інформація є свого роду індикативною базою стану ринку і положення його окремих учасників. На відміну від інформації, яка виступає в ролі продуктивної сили на фінансовому ринку, інформація, що виконує допоміжну роль, є такою, що лише готує реальні економічні дії суб'єктів ринку. Як правило така інформація відноситься до класу економічних даних.

Економічна статистика завжди необхідна. Її важливість полягає в тому, що будь-яке прогнозування майбутньої динаміки руху ринку вимагає знання не лише поточного стану аналізованого процесу (об'єкту), але і минулої історії його розвитку. Ця інформація використовується для розробки довгострокової стратегії роботи в цілому й за окремими напрямками і ринками.

На веб-сайтах інформаційних агентств можна знайти інформацію про очікуваний вихід базових даних, або економічних індикаторів, на найближчий період (1—2 тижні) — так званий «календар економічних подій». Більшість економічних індикаторів виходить за певним графіком. Спочатку публікується попереднє значення індикатора — Preliminary, яке найбільше впливає на ринок. Далі публікується остаточне значення — Final, міра дії якого менша. І, врешті-решт, уточнене значення — Revised, міра дії якого ще менша.

Це дозволяє учасникам передбачати час вірогідних потужних рухів ринку, вірогідний напрям руху ціни активу на базі очікуваних даних, час коли потрібно закривати відкриті позиції з метою зменшення вірогідних ризиків, тощо. Вищезазначений календар стосується лише запланованих і очікуваних новин. Непередбачуваних подій, подібних виверженню вулкана, страйкам тощо, в ньому, вочевидь, не буде. Непередбачувані і випадкові анонси політичного, економічного і природного походження також передаються інформаційними агентствами, але по мірі їх надходження.

Ці два типи інформації, а саме як чинника ухвалення рішення та як допоміжного інструменту, взаємодіють та взаємопов'язані.

В результаті обробки інформаційної «сировини» усередині системи, вона перетворюється в «готову продукцію» — ціни на фінансові інструменти, що обертаються на ринку. Дані про ринкові ціни поступають на вихід інформаційної системи. Так формується ринкова ціна, яка інтегрує знання всіх інвесторів світу на глобальному ринку. Проте нові ціни стають базою для формування нових умов для нової допоміжної інформації. Ефективність такої системи характеризується її здібністю до адекватного сприйняття максимально можливих обсягів вхідної інформації і швидкої її переробки, тобто трансформації всієї цієї інформації в нові значення ринкових цін.

Важлива частина системи надання біржової, фінансової і економічної інформації — системи обробки цієї інформації в реальному масштабі часу. Метою удосконалення інформаційних послуг на ринку інформації виступає забезпечення для споживачів швидшого доступу до великих об'ємів інформації, а також надання нових засобів її обробки і аналізу, наприклад, таких як програмне забезпечення для управління портфелем цінних паперів і контролю ризику, а також нових моделей поведінки на біржі, чи ринку форекс.

Інформаційні системи, що забезпечують функціонування фінансового ринку, поділяються на три великі групи: торговельні системи, депозитарно-клірингові системи, власне інформаційні системи.

Торговельні системи є електронними мережами, за допомогою яких відбувається передача даних і подача заявок на проведення операцій щодо купівлі або продажу фінансових активів.

Депозитарно-клірингові системи забезпечують розрахунки і перехід прав власності на ті цінні папери, операції за якими здійснюються в рамках торговельних систем. Розвиток цих систем відбувається одночасно з розвитком торговельних систем. Їх вдосконалення є процесом взаємним, оскільки ефективно можуть функціонувати ці системи лише разом.

Інформаційні системи забезпечують власне передачу інформації. При цьому, інформація може виступати у формі ринкової пропозиції, а може лише прийматися до відома, без додаткового навантаження. Інформаційні системи поділяються на інформаційно-дилінгові і просто інформаційні. Інформаційно-дилінгові системи надають своїм користувачам реальну інформацію про ринкові пропозиції по проведенню операцій з тими або іншими фінансовими інструментами. Передаються ціни попиту-пропозиції, обсягу операції або окремих лотів, умови операції тощо.

На відміну від торговельних систем, в інформаційно-дилінгових фіксується агент, що подав заявку і спосіб зв'язку з ним.

Отримавши інформацію, що цікавить його, користувач системи повинен зв'язатися із стороною, що відправила дану інформацію, і домовитися про здійснення операції, яка проходить у традиційному порядку (підготовка договору, забезпечення гарантій, документи на проведення розрахунків і т. д.).

На відміну від живої людини ринок повинен безпристрасно приймати інформацію, що надходить до відома і як найскоріше довести до учасників нові котирування фінансових інструментів. Іншими словами, володіння всією доступною інформацією дає можливість грамотному інвесторові точно спрогнозувати майбутні доходи за активом і застосувати адекватну ціну.

Література

1. Закон України «Про інформацію» від 30.10.97 (зі змінами та доповненнями) // Електронний ресурс доступу — <http://zakon.rada.gov.ua>
2. *Винер Н.* Кибернетика. — М.: Сов. радио, 1968. — С. 31.
3. *Коган В. З.* Теория информационного взаимодействия: Философско-социологические очерки. — Новосибирск: Изд-во Новосибирск. ун-та, 1991.
4. *Шарапов О. Д., Дербенцев В. Д., Семьонов Д. С.* Економічна кібернетика: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2004. — 231 с.
5. *Черняк Ю. И.* Разработка системы экономической информации // Системы экономической информации. — М., 1967. — С. 21.

Стаття надійшла до редакції: 10.01. 2011 р.

УДК 339.976.2

Д. О. Кузяк, аспірант кафедри банківських інвестицій
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПОЛІТИЧНИЙ РИЗИК У ПРОЕКТНОМУ ФІНАНСУВАННІ НА ПРИКЛАДІ ПРОЕКТУ НАФТОТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ «ОДЕСА-БРОДИ»

АННОТАЦІЯ. Розглянуто причини затримки розвитку проекту ЄАНТК політичного характеру, а також їх вплив на економічну ефективність проекту.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ризик, нафтопровід, ЄАНТК.

АННОТАЦИЯ. Рассмотрено причины задержки развития проекта ЕАНТК политического характера, а также их влияние на экономическую эффективность проекта.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: риск, нефтепровод, ЕАНТК.